ALİŞİR NEVAİ

-ERBAİN-

Müellifin mukaddimesi

BISMILLOHIR-RAHMONIR-RAHIM

BİSMİLLAHİR-RAHMANİRRAHİM

Hamd angakim, kalomi xayrmaol	*Hamd angakim, kemali hayrmeal*
Qildi elga rasulidin irsol.	*Kıldı elge resulidin irsal*.

Resulü vaıtasıyla en iyi meal olan Kelam'ı gönderen Zat'a hamd olsun. (İyi meal olan Kelam'dan kasıt Kur'andır)

Ul rasuleki, ham kalomi fasih	*Ul resuleki, hem kelamı fasih*
Elga tegurdi, ham hadisi sahih,	*Elge tegurdi hem hadisi sahih,*

O öyle bir Resül ki, onun sözleri çok fasihtir. O insanlara en doğru sözleri iletti.

To ulus jahldin xalos bo’lub
,Ilm xilvatgahiga xos bo’lub,

Ta ulus cehldin halas bolub
İlm hilvetgehige has bolub

Taki millet (insanlar) cehaletten kurtulup, ilim hilvet meskenlerinde yerleşsin.

Chun tamuqdin najot topqaylar,
Ujmoh ichra hayot topqaylar.

Çün temukdin necat tapgeyler,
Ucmah içre heyat tapgeyler.

O vakit cehennemden kurtulurlar, cennetde yaşamayı (kalmayı) kazanırlar.

Jalla zikruh zihe ilohi rafi’,
Azza kadruh zihe rasuli shafi’.

Celle zikruh zihe ilahi refi’,
Azze kadruh zihe resuli şefi’.

Yüksek değerli olan Allah’ın zikri âli oldu, şefaatçı Resül'ün kadri aziz oldu.

SABABI TA’LIFI MANZUMA

SEBEBİ TE’LİFİ MANZUME

ESERİN YAZILIŞ SEBEBİ

Ul safo ahli pok farjomi,	*Ul sefa pak fercami,*
Pokfarjomu pokfar Jomiy.	*Pakfercamu pakfer Camî.*

İçi ve dışı temiz olan Safa ehlinden olan Camî; aslı temiz, iffetli ve sonucu da temiz olan kişidir.

Ul yaqin sori dastgir manga,	*Ul yakin sari destgir menge,*
Qiblavu ustodu pir manga	*Kıblevu üstadü pir menge*

O benim elimden tutan, benim yüzleneceğim kişi, üstadım ve şeyhimdir

Ki tutubdur jahonni tasnifi,	*Ki tutubdur cehanni tasnifi,*
Nazm devoni, nasr ta’lifi.	*Nazm divanı, nesr te’lifi.*

Onun nesirde ve nazımda yazmış olduğu eserleri bütün âlemi kuşattı.

Chunki hijratdin el arosida so’z
Seksan olti edi-yu sekkiz yuz,
Çunki hicretdin el eraside söz
Seksen altı yedi-yu sekkiz yüz,

Kim yana tuhfae ayon qildi,
Tuhfa yo’q, turfae bayon qildi.
Kim yene tuhfai eyan kıldi,
Tuhfe yok, tuhfai beyan kildi.

Halk arasında 886 yılı idi. O bir hediye verdi, hediye değil acaip bir beyan etti.

O’qug’onda buxoriu muslim
Qirq so’z borcha shubhadin solim.

Okuğande Buhariu Müslim
Kırk söz barça şübhedin salim

Buhari ve Müslim'i okuyup, onlardan 40 tane hadisi seçtim. Onların tümü şüpheden salimdir, (yani sahih hadislerdir.)

Nasr ila nazmni murakkab etib,
Forsiy lafz ila murattab etib,
«Arba’in»ye chiqardikim, jonlar
Balki qirq arba’in chiqorg’onlar.
Toptilar anda nash’ai maqsud,
«Arba’in»din nechukki, ahli shuhud,

Nesr ile nazmni mürekkeb etib,
Farsî lafz ile müretteb etib,
"Erbain"ye çıkardıkim, canler
Belki kırk erbain çikarğenler.
Taptiler enea neş'ei maksud,
"Erbain"din niçukki, ehli şuhud,

O nesir ile nazımı birleştirerek, Farsça'da tertipleyerek, öyle bir Erbain hazırladı ki, uyanık insanlar, belki kırklarca Erbain yazanlar da ondan maksut şevkini buldular. Sanki iman ehilleri, Allah’ın dostları Erbain'de zevk buldular.

Forsiydonlar aylabon idrok, *Farsîdanler eyleban idrak,*

Oriy erdi bu naf'din Atrok. *Arî erdi bu nef'din Etrak*

Ama bunu ancak Farsça'yı bilenler anladı, Türkler bundan nasipsiz kaldı.

Istadimki, bu xalq ham bori *İstedim ki bu halk hem bari*

Bo'lmag'aylar bu naf'din oriy. *Bolmeğeyler bu nef'din arî.*

Ben bu halkın (Türk milletinin) tümünün bu faydadan nasipsiz kalmamalarını istedim.

Men demakni chu muddao aylab, *Men dimekni çu muddea eyleb,*

Ul ijozat berib duo aylab. *Ul icazet berib dua eyleb,*

Ben bu eseri yazmaya başlarken, Camî de bana icazet vererek dua etti.

Muddao chun bori savob erdi, *Müddea çün bari sevab erdi,*

Har duo qilsa, mustajob erdi. *Her dua kılse, mütecab erdi.*

Çünkü onun tüm maksadı sevabını çoğaltmak idi. O ne için dua ederse, duası müstecab idi.

Bir-iki kunki ehtimom ettim, *Bir-iki künki ihtimam ettim,*

Ko'z tutardin burun tamom ettim. *Köz tutardin burun temam ettim.*

Bir iki gün ihtimam ettim, uyumadan önce bunu bitirdim.

Bor umidimki, shohi shar'oyin *Bar ümidim ki, şer'ayin*

Kim, nabiy shar'ig'a berur tazyin, *Kim, nebî şeriğe berur tezyin,*

Ulki avroq aroki solg'ay ko'z, *Ulki evrak eraki salğey köz,*

Aylagay ko'ngliga asar bori so'z. *Eylegey könlige eser bari söz.*

Umarım ki şeriat hamisi olan sultan (Hüseyin Baykara) Nebi'nin şeriatını ziynetlemeye çaba gösterirken, bu sayfalara da baksın ve burada ki sözlerin (hadislerin) hepsi onun gönlünü eylesin (etkilesin).

Nasridin dag'i bahravar bo'lg'ay, *Nesridin daği behrever bolğay,*

Nazmdin dag'i boxabar bo'lg'ay. *Nazmdin daği baheber bolğay.*

Bu kun o'lsa hadislarga muti', *Bu kün olsa hadislerge muti,*

Tongla bo'lg'ay muhaddis anga shafi'. *Tangle bolğay muhaddis enge şefi'*

O, bunun nesrinden istifade etsin ve şiirinden de bilgisi olsun. Bugün bu hadislere itaat edip, yarın Kıyamet'te bu hadisleri söyleyen Zat ona şefaatçi olsun.

KIRK HADIS

1. HADİS

عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّى يُحِبَّ لِأَخِيهِ مَا يُحِبُّ لِنَفْسِهِ». مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

Enes bin Malik'ten nakledilir:

Nebi sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu: " Sizden biriniz kendisi için sevdiğini müslüman kardeşi için de istemedikçe (kamil manada) mümin olamaz".

Buhari ve Müslim rivayeti

Mo'min ermastur, ulki iymondin	*Mü'min ermesdur, ulki îmandin*
Ro'zgorida yuz safo ko'rgay,	*Rozgaride yüz sefa körgey,*
Toki qardoshig'a ravo ko'rmas –	*Taki kardaşiğe reva körmes*
Har nekim o'ziga ravo ko'rgay.	*Her nekim özige reva körğey.*

İman vesilesi ile hayatında çokça iyiliklere ulaşan kişi kendisi için sevdiği ve istediği şeyleri kendi kardeşlerine de istemezse o kamil mümin değildir.

2.HADİS.

عَنْ مُعَاذِ بْنِ أَنَسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ أَعْطَى لِلَّهِ، وَمَنَعَ لِلَّهِ، وَأَحَبَّ لِلَّهِ، وَأَبْغَضَ لِلَّهِ، فَقَدِ اسْتَكْمَلَ إِيمَانَهُ». رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالْحَاكِمُ وَأَحْمَدُ.

Muaz bin Enesten radıyallahu anh'tan nakledilir:

Resülullah sallallahü aleyhi ve sellem buyurdu: "Her kim Allah için verirse ve Allah için men ederse, Allah için severse ve Allah için buğz ederse imanını ikmal etmiş olur".

Tirmizi, Hakim ve Ahmed rivayeti

Kimgakim hubbu bug'zu man'u ato	*Kimdekim hubbu buğzu men'u eta*
Haq uchun bo'ldi jazm bil oni,	*Hak uçun boldi cezm bil anı,*
Kim erur Tengri lutfidin komil	*Kim erur tengri lütfidin kamil*
Ahli iymon qoshida iymoni.	*Ehli îman kaşide îmanı.*

Kimin muhabbette de, buğzda da, vermekte de, men etmekte de kastı ancak Allah ise, Allah'ın izni ile onun imanı, ehli iman indinde de kamildir.

3.HADİS.

عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «الْمُسْلِمُ مَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُونَ مِنْ لِسَانِهِ وَيَدِهِ». مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

Abdullah bin Amr radıyallahu anhumadan nakledilir:

Nebi sallallahü aleyhi ve sellem buyurdu: "(Gerçek) müslüman, elinden ve dilinden müslümanların emin olduğu kimsedir."

Buhari ve Müslim rivayeti

Kim musulmonlig' aylasa da'vo	*Kim müsülmanlig eylese da'va*
Chin emas gar fido qilur jonlar.	*Çin imes ger fida kılur canler.*
Ul musulmondururki, solimdur.	*Ul müsülmandurur ki, salimdur.*
Tiliyu ilgidin musulmonlar.	*Tiliyu ilgidin müsülmanler.*

Kim müslümanlığı dava ederse, eğer müslümanlar onun dilinden ve elinden emin değilseler, o kişi canını feda etse de bu davası gerçek değildir.

4.HADİS.

عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «خِصْلَتَانِ لَا يَجْتَمِعَانِ فِي مُؤْمِنٍ؛ الْبُخْلُ وَسُوءُ الْخُلُقِ». رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَالتِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَهْ وَالْبُخَارِيُّ فِي الْأَدَبِ.

Ebu Said Hudri radıyallahu anhtan nakledilir:

Nebi sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu: "İki haslet vardır ki bir müminde asla beraber bulunmazlar: Cimrilik ve kötü ahlâk."

Ebu Davud, Tirmizi ve İbni Mace rivayeti. İmam Buhari "El-Edeb el-Mufret"te de rivayet etmiş.

Mo'min ersang qilib durringni nisor,	*Momin erseng kılib durringni nisar,*
El bila ravshan o'l nechukkim sham'.	*Ei bile revşen ol niçukkim şem.*
Negakim, Tengri hech mo'minda,	*Nigekim, Tengri hiç mominde,*
Buxlu badxo'yluqni qilmadi jam'.	*Buhlu bedhoylikni kılmedi cem'.*

Eğer müminsen, incilerini dağıt, halk ortasında mum gibi aydın ol. Çünkü Allah hiç bir müminde cimrilik ve kötü ahlakı cem etmemiştir.

5.HADİS.

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «يَهْرَمُ ابْنُ آدَمَ وَتَبْقَى مِنْهُ اثْنَتَانِ الْحِرْصُ وَطُولُ الْأَمَلِ». رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ.

Enes bin Malik radıyallahu anh'tan nakledilir:

Resulullah sallallahü aleyhi ve sellem buyurdu: "Âdemoğlu ihtiyarlaşır ama onda iki şey (genç halinde) kalır: (Mala karşı) hırs ve hayatın uzun olmasına (karşı hırs)*."*

Beyhakî rivayeti

Odamig'a agarchi voqe' erur	*Ademiğe egerçi vaki' erur*
Qarig'an sori barcha ishda xalal.	*Kariğen seri berçe işde halel.*
Ikki fe'li vale yigitrak o'lur:	*İkki fi'li vele yigitrak olur:*
Biri hirsu birisi tuli amal.	*Biri hırsu birisi tuli emel.*

Adamlar ihtiyarladığında her işinde zorluk vücuda gelse de, onun iki hasleti gençleşir. Onlardan birisi hırs, ikincisi tûli emeldir (uzun temennidir).

6.HADİS.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «مَنْ لَمْ يَشْكُرِ النَّاسَ لَمْ يَشْكُرِ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ». رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَأَحْمَدُ وَالْبَيْهَقِيُّ.

Ebu Hureyre radıyallahu anhdan nakledilir:

«Resulullah sallallahü aleyhi ve sellem buyurdu: “Kim adamlara şükür etmezse, Allah’a da şükretmez”

Tirmizi, Ahmed ve Beyhaki rivayeti

Ulki xoliqg’a shukr der, avval	*Ulki Halik'ğe şükr der, evvel*
Shokir o’lmoq kerak xaloyiqdin.	*Şakir olmak kerek helayıkdin*
Kimki, maxluq shukrini demagay,	*Kim ki, mahluk şükrini demegey,*
Demagay dag’i shukr xoliqdin.	*Demegey deği şükr Halik'din.*

Halık'a şükreden kişi ilk önce halayıka -insanlara- şükretmesi (teşekkür etmesi) gerekir. Kim halayıka şükür etmezse, Halık'a da şükür etmez.

7.HADİS.

عَنْ جَرِيرٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «مَنْ لَمْ يَرْحَمِ النَّاسَ لَمْ يَرْحَمْهُ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ». رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالطَّبَرَانِيُّ.

Cabir radıyallahu anh'tan nakledilir:

Ben Resulullah'ın şöyle buyurduğunu duydum: "Kim adamlara merhamet göstermezse, Allah (celle celalühü) da ona merhamet göstermez."

Ahmet, Taberani rivayeti.

Tengridin rahm agar tama' qilsang,	*Tengridin rehm eger tama' kılseng,*
Avval o'lmoq keraksen elga rahim.	*Evvel olmak kereksen elge rahim.*
Xar kishikim ulusqa rahm etmas,	*Her kişikim uluska rahm etmes,*
Anga rahm aylamas rahimi karim.	*Anga rahm eylemes Rahim-i Kerim.*

Eğer Allah'tan merhamet istersen, ilk önce halka merhametli ol. Kim halka merhametli olmazsa, Rahim ve Kerim olan zat ona da merhamet etmez.

8.HADİS.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «أَلَا إِنَّ الدُّنْيَا مَلْعُونَةٌ مَلْعُونٌ مَا فِيهَا إِلَّا ذِكْرَ اللهِ». رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَهْ وَالدَّارَمِيُّ.

Ebu Hureyre radıyallahu anh'dan nakledilir:

Ben Resulullah sallalahu aleyhi ve sellemin söyle buyurduğunu duydum: “Agah olunuz, şüphesiz dünya mel’undur, ondaki herşey mel’undur ancak Allah’ın zikri hariç”

Tirmizi, İbni Mace, Darimi rivayeti

Dunyovu har ne andadur mavjud	*Dünyavu her ne andadur mevcud*
Bo’ldi haq la’nati giriftori.	*Boldı Hak la'neti giriftarı.*
G’ayri haq zikrikim, erur zokir	*Ğayri Hak zikrikim, erur zakir*
Tengrining rahmati sazovori.	*Tengrining rahmeti sezavarı.*

Dünya ve onda ne varsa Hak Teâlâ’nın lanetine uğradı, ancak Allah’ın zikri hariç. Zaten zakir kul Allah’ın merhametine müstahaktır.

9.HADİS.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لُعِنَ عَبْدُ الدِّينَارِ لُعِنَ عَبْدُ الدِّرْهَمِ». رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ.

Ebu Hureyre radıyallahu anh’tan nakledilir:

Resulullah sallallahü aleyhi ve sellem buyurdu “Dinara kul olana lanet olsun! Dirheme kul olana lannet olsun!”

Tirmizi rivayeti.

Rahmat ozodag’aki ul olmos,	*Rahmet azadeğeki almas,*
Dahr dinoru dirhamin g’amg’a.	*Dehr dinaru dirhemin ğamğa.*
Lek la’nat angaki qul bo’lg’ay:	*Lek la'net angaki kul bolğay:*
Xoh dinoru xoh dirhamg’a.	*Hah dinaru hah dirhemğe.*

Dünyanın dinar ve dirhemini kendisine gam yapıp sırtına yük yapmayan kişiye Allah’ın rahmeti olsun! Ama dinar ve dirheme kul olan kişiye lanet olsun!

10.HADİS.

عَنْ خَالِدِ بْنِ الْوَلِيدِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: أُحِبُّ أَنْ يُوَسَّعَ عَلَيَّ فِي الرِّزْقِ، قَالَ: «دُمْ عَلَى الطَّهَارَةِ يُوَسَّعْ عَلَيْكَ فِي الرِّزْقِ». أَخْرَجَهُ السُّيُوطِيُّ.

Halit bin Velid radıyallahu anh'tan nakledilir:

Bir kişi Resulullah sallallahü aleyhi ve sellem'in yanına gelip, "Benim rızkımın geniş (çok) olmasını isterim" dedi. Resulullah buyurdu: "daima abdestli ol, rızkın genişletilir".

Gar hamisha tahorating bo'lsa,	*Ger hemişe teharating bolse,*
Orig'ay foqa chirki ul suvdin.	*Ariğey fake çirki ul suvdin.*
Tohir o'l istasang fuzun ro'ziy,	*Tahir ol isteseng fuzun razî,*
Xosir ulkim yiturdi bul suvdin.	*Hasir ulkim yitırgi bul suvdin.*

Eğer daima abdestin olsa, fakirlik pisliği onun suyu sebebiyle senden kalkar. Eğer rızkın çoğalmasını istersen, abdestli ol. Çünkü bu sudan uzak olan kişi hüsranda olur.

11.HADİS.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِـيَ اللهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّـى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ: «لَا يُلْدَغُ الْمُؤْمِنُ مِنْ جُحْرٍ وَاحِدٍ مَرَّتَيْنِ». مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

Ebu Hureyre radıyallahu anh’tan nakledilir:

Nebi sallallahü aleyhi ve sellem buyurdu: “Mümin kişi bir çukura iki defa duüşmez”.

Buhari ve Müslim rivayeti.

Eyki, bir nesh yetti muzyidin	*Eyki, bir neş yetti muzyidin*
Ko’nglunga necha uzaysa, yotla.	*Köngülge neçe uzeyse, yatle.*
Chunki mo’minni tishlamas hargiz,	*Çünki mominni tişlemes hergiz,*
Bir to’shukdin yilon iki qatla.	*Bir toşukdin yilan iki katla.*

Ey insan, eğer eziyet veren kişi kalbine diken soksa, o sana yakın birisi de olsa, onu kendinden uzak tut. Çünkü mümini yılan bir delikden iki defa sokmaz.

12.HADİS.

عَنْ عَلِيٍّ وَعَبْدِ اللهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «الْعِدَةُ دَيْنٌ». رَوَاهُ الدَّيْلَمِيُّ وَالطَّبَرَانِيُّ وَابْنُ عَسَاكِرَ.

Ali ve Abdullah ibn-i Mesut radıyallahü anhumadan nakledilir:

Nebî sallallahü aleyhi ve sellem buyurdu: ‘Vade borçdur’.

Deylemi, Taberani ve İbn Asakir rivayeti

Kimki har kimga va’dae qildi,	*Kim ki her kimge va'de kıldı,*
Shart erur va’dag’a vafo qilmoq.	*Şart erur va'dege kılmak.*
Va’dakim qilding uyladurkim dayn,	*Va'dekim kılding uyladurkim deyn,*
Farzdur qarzni ado qilmoq.	*Farzdur karzni eda kilmak.*

Kim birisine vaatte bulunmuşsa onu yerine getirmesi gerekir. Yaptığın vaadi borç olarak bil. Borcu ödemek farzdır.

Burada hadisin bir kısmı alınmıştır. Hadisin tümü şu şekildedir:

“Vaad borçdur. Vaad verip sonra yerine getirmeyene veyl olsun! Vaad verip sonra yerine getirmeyene veyl olsun! Vaad verip sonra yerine getirmeyene veyl olsun!”

13.HADİS.

عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «الْمَجَالِسُ بِالْأَمَانَةِ». رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَأَحْمَدُ وَالْبَيْهَقِيُّ.

Cabir bin Abdullah radıyallahü anh’tan nakledilir:

Resulullah sallallahü aleyhi ve seller buyurdu: Meclisler emanettir.

Ebu Davud, Ahmed ve Beyhakî rivayeti.

Qaysi majlisdakim eshitsang so’z,	*Kaysi meclisdekim eşitseng söz,*
Bilgil ul so’z sanga amonatdur.	*Bilgil ul söz senge emanetdur.*
Gar ani o’zga yerda naql etsang,	*Ger ani özge yerde nakl etseng,*
Ul amonatg’a bu xiyonatdur.	*Ul emanege bu hiyanetdur.*

Her hangi bir mecliste bir söz dinlersen, bil ki bu söz sana emanettir. Eğer onu başka birisine söylersen, bu emanete hıyanettir.

14.HADİS.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «الْمُسْتَشَارُ مُؤْتَمَنٌ». رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَالنَّسَائِيُّ وَالْحَاكِمُ.

Ebu Hureyre radıyallahu anh’tan nakledilir:

Resulullah sallallahü aleyhi ve sellem buyurdu: “İstişare edilen kişi emanet verilendir.

Tirmizi, Nisai ve Hakim rivayeti.

Har kishikim birovni mahram etib,	*Her kişikim biravnı mehrem etib,*
Mashvaratda amini roz etti,	*Meşveretde emini raz etti,*
Gar yashurdi bilib saloh so’zin,	*Ger yeşurdi bilib selah sözin,*
O’zini qalbu hiylasoz etti.	*Ozini kalbu hiylesaz etti.*

Kim ki başkasına güvenip onunla istişare edilebilir diye görse fakat o kişi doğru olan istişareyi gizlese kendisini hilekar yapmış olur.

15.HADİS.

عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «السَّمَاحُ رَبَاحٌ وَالْعُسْرُ شُؤْمٌ». رَوَاهُ الْقُضَاعِيُّ بِهَذَا وَالدَّيْلَمِيُّ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ.

İbn-i Ömar radıyallahu anh’tan nakledilir:

Resulullah sallallahü aleyhi ve sellem buyurdu: “Cömertlik faydadır, cimrilik uğursuzluktur”

Kuzai ve Deylemi rivayeti.

Mol bazl ila sud agar tilasang,	*Mal bezl ile sud eger tileseng,*
Oqibat chun o’lum erur mavjud.	*Akibet çün ölüm erur mevcud.*
Asrag’on qolur, ulki bazl etting	*Esreğan kalur, ulki bezl etting*
Sanga hamroh borurdin etting sud.	*Senge hemrah barurdin etting sud.*

Para-pul harcayıp kar etmek istersen şunu bil: Madem ki ölüm hak, sakladığın kalacak, harcadığın sana hem yoldaş hem kâr olacak.

İmam Ahmet ibn-i Abbas radiyallahu anhumadan rivayet edilen hadiste Rasulullah sallalhu aleyhi ve sellem:"Cömert olsan sana da cömert olunur" buyurmuşlardır.

16.HADİS.

عَنْ مَالِكِ بْنِ يُخَامِرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «الدَّيْنُ شَيْنُ الدِّينِ». رَوَاهُ السُّيُوطِيُّ فِي «الْجَامِعِ الصَّغِيرِ». وَأَبُو النُّعَيمِ عَنْ مَالِكِ بْنِ يُخَامِرَ وَالْقُضَاعِيُّ عَنْ مُعَاذٍرَضِيَ اللهُ عَنْهُ.

Malik ibn Yuhamir radıyallahu anh’tan nakledilir:

Resulullah sallallahü aleyhi ve sellem buyurdu: “Borç dinin noksanıdır”.

Suyuti rivayeti.

Ahli din ul dururki qilg’ay ado,	*Ehli din ul dururki kılğay eda,*
Bot agar zimmasinda dayn o’lg’ay.	*Bat eger zimmesinde deyn olğay.*
Dayn adosi chu din alomatidur,	*Deyn edası çudin elametidir,*
Beadoliq ding’a shayn o’lg’ay.	*Biedalik dinğe şeym olğay.*

Ehli din bir kişinin üzerinde borç varsa onu tez zamanda vermesi gerekir çünkü borcu ödemek dininin belirtisidir. O borcu vermemek ise dinine bir lekedir.

17.HADİS.

عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «اَلْقَنَاعَةُ مَالٌ لَا يَنْفَدُ». رَوَاهُ الطَّبَرَانِيُّ وَالسُّيُوطِيُّ.

Cabir radıyallahu anh’tan nakledilir:

Resulullah sallallahü aleyhi ve sellem buyurdu: “Kanaat bitmez maldır”.

Taberani ve Suyuti rivayeti.

Hirsdin kechgil ul g’amedurkim,	*Hırsdin keçgil ul ğamedurkim,*
Haddu g’oyat emas anga paydo.	*Haddu ğayet imes anga peyda.*
Tut qanoatki, ul erur mole	*Tut kanaatki, ul erur male*
Ki, nihoyat emas anga paydo.	*Ki, nihayet imes anga peyda.*

Hırsı bırak çünkü o sınırsız ve sonsuz derttir. Kanaati sağlam tut ki o sonsuz maldır.

18.HADİS.

عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «الصُّبْحَةُ تَمْنَعُ الرِّزْقَ». رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالْبَيْهَقِيُّ.

Osman radıyallahu anh’tan nakledilir:

«Resulullah sallallahü aleyhi ve sellem buyurdu: “Sabah uykusu rızka mani olur”.

Ahmet ve Beyhaki rivayeti.

Subh uyqusin ulki aylar tark	*Subh uykusın ulki eyler terk*
Rizqu ro’zin o’ziga to’sh ko’rgay.	*Rizku rozin ozige toş korğay.*
Ulki g’aflatdin etti navmi sabuh,	*Ulki ğafletdin etti nevmu sabuh,*
Bu sharafni magarki tush ko’rgay.	*Bu şerefni megerki tuş körğey.*

Kim sabah vakti uyumayı terk ederse rızkının çoğaldığını görür ama sabahları gaflet ile uyuyan kişi bu onuru ancak rüyasında görür.

19.HADİS.

عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «وَآفَةُ السَّمَاحَةِ الْمَنُّ». رَوَاهُ الطَّبَرَانِيُّ وَالدَّيْلَمِيُّ.

Ali radıyallahu anh’tan nakledilir:

«Nebi sallallahü aleyhi ve sellem buyurdu: «Eli açıklığın afeti minnettir”.

Taberani ve Deylemi rivayeti.

Har kishiga rioyate qilsang,	*Her kişige riayete kılseng,*
Minnat o’tkarmagil gumoningg’a.	*Minnet ötkermegil gümaningğe.*
Negakim ul kishiga ofat erur,	*Nigekim ul kişige afet erur,*
Yukla minnat va lek joningg’a.	*Yukle minnet ve lek caningğe.*

Eğer birisine iyilik yaparsan, minnet etmeyi aklına getirme çünkü minnet, kişi için afettir. Sen minnet etmeyi kendi üstüne yükle yani Allah'ın sana nimetler verdiğini kendi nefsine minnet et (hatırlat).

20.HADİS.

عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «السَّعِيدُ مَنْ وُعِظَ بِغَيْرِهِ». رَوَاهُ ابْنُ مَاجَهْ وَالْقُضَاعِيُّ مَرْفُوعًا. وَأَمَّا مُسْلِمٌ وَابْنُ حِبَّانَ رَوَيَاهُ مَوْقُوفًا.

Abdullah bin Mesut radıyallahu anh'tan nakledilir:

Resulullah sallallahü aleyhi ve sellem buyurdu: "En mutlu kişi başkasından öğüt alandır."

Müslim ve İbni Hibban rivayeti.

Elga ne kelsa aylamas pand,	*Elge ne kelse eylemes pend,*
Ulki ko'nglini qildi g'aflat band.	*Ulki könlini kıldi ğaflet bend.*
Kimki pand oldi elga tushgandin,	*Kimki pend oldi elge tüşgendin,*
Oni bilkim, erur saodatmand.	*Oni bilkim, erur seadetmend.*

Milletin üzerine bir musibet gelse de gaflet içinde olan kimseye öğüt fayda vermez. Kim insanların üzerine gelen musibetten öğüt alırsa onu mutlu bil.

21.HADİS.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «كَفَى بِالْمَرْءِ إِثْمًا أَنْ يُحَدِّثَ بِكُلِّ مَا سَمِعَ». رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَابْنُ حِبَّانَ.

Ebu Hureyre radıyallahu anhdan nekledilir:

Resulullah sallallahü aleyhi ve sellem buyurdu: "Kişiye günah olarak her duyduğunu anlatması yeter."

Ebu Davud ve İbni Hibban rivayeti

Bu yozuq bas kishigakim, eldin	*Bu yazuk bes kişigekim, eldin*
Har na so'zkim eshitti fosh etti.	*Her ne sözkim eşitti faş etti.*
Tog' eshitganni der, gunohidin	*Tağ eşitgenni der, günahidin*
Go'iyo Tengri oni tosh etti.	*Goiye Tengri ani taş etti.*

Adamlardan duyduğunu dağıtan kişi için bu ameli günah olarak yeter. Dağ ne duyarsa söyler yani aksi seda verir. Sanki Allah onu günahı sebebi ile taş yaptı.

İmam Buhari el-Edeb el-Müfret'te, İmam Müslim "Sahih"inde şöyle naklediyor:

Resulullah sallallahü aleyhi ve sellem buyurdu: "Kişiye yalan olarak her duyduğunu anlatması yeter."

22.HADİS.

عَنْ عَمَّارِ بْنِ يَاسِرٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا، قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: « كَفَى بِالْمَوْتِ وَاعِظًا». رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ وَالطَّبَرَانِيُّ.

Ammar bin Yasir radıyallahu anhumadan nakledilir:

Nebi sallallahü aleyhi ve sellem buyurdu: "Nasihat verici olarak ölüm yeter."

Beyhaki ve Taberani rivayeti.

Voizing bas ato-ano o'lumi,	*Vaizing bes ata-ana olimi,*
Kim alarcha erur sanga nosih.	*Kim elerçe erur senge nasih.*
Voize ul kim ayturu qilmas,	*Vaize ul kim eyturu kılmes,*
Erur ul voizing munga rojih.	*Erur ul vaizing munge racih.*

Anne – babanın ölümü sana yeterli bir nasihattir. Zaten kim sana onlar kadar nasihatçı olabilir? Kendi yapmadığını söyleyen vaizlerin de bu nasihate ihtiyacı vardır.

23.HADİS.

عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «... وَخَيْرُ النَّاسِ أَنْفَعُهُمْ لِلنَّاسِ». رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ وَالدَّارَقُطْنِيُّ.

Cabir radıyallahu anh’tan nakledilir:

Resulullah sallallahü aleyhi ve sellem buyurdu: "Kişilerin en iyisi insanlara en faydalı olanıdır."

Beyhaki ve Darakutni rivayeti.

Xalq aro yaxshiroq, deding, kimdur?	*Halk ara yahşirak deding kimdur?*
Eshitib, ayla shubha raf’ andin,	*Eşitib, eyle şübhe ref' endin*
Yaxshiroq bil ani ulus arokim,	*Yahşirak bil ani ulus erakim,*
Yetsa ko’prak ulusqa naf’ andin.	*Yetse köprak ulusge nef endin.*

"Halk içinde daha iyi olan kimdir" diye sorsan bunu dinle ve şüphe etme: Halka en faydalı olan kişi insanların en iyisidir.

İmam Taberani şöyle naklediyor:

Nebi sallallahü aleyhi ve sellem buyurdu: "İnsanların Allah’a en sevgilisi adamlara en faydalı olanıdır."

24.HADİS.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ اللهَ يُحِبُّ السَّهْلَ الطَّلِيقَ». رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ وَالدَّيْلَمِيُّ.

Ebu Hureyre radıyallahu anhdan nakledilir:

Resulullah sallallahü aleyhi ve sellem buyurdu: Muhakkak Allah kolayı, güzel – açık yüzlüyü sever.

Beyhaki ve Deylami rivayeti.

Haq seni sevgay el bila bo'lsang,	*Hak seni sevgey el bile bolseng,*
Tilu ko'nglungni qilib yakro'y,	*Tilu könglüngni kılib yekroy,*
Nukta sursang shukuftau xandon,	*Nukta surseng şukuftau handan,*
Zist qilsang kushodau xushro'y.	*Zist kılseng kuşadeu huşroy.*

Eğer halk ile olsan, dilin ve kalbin bir olsa, tebessüm ile konuşup açık ve güzel yüzlü bir şekilde yaşasan; Hak Teâla seni sever.

25.HADİS.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «تَهَادَوْا تَحَابُّوا». رَوَاهُ الْحَاكِمُ فِي الْمُسْتَدْرَكِ وَالْبُخَارِيُّ فِي الْأَدَبِ.

Ebu Hureyre radıyallahu anhdan nakledilir:

Nebi sallallahü aleyhi ve sellem buyurdu: "Hediyeleşiniz ki birbirinize olan muhabbetiniz artsın."

Hakim "Müstedrek"te, Buhari "el-Edep el-Müfret"te rivayet etmiş.

Do'stlashinglar hadiyalar berishib,

Bahra topqon xirad atiyasidin.

Xud jahonda atiyae bormu,

Yaxshiroq do'stliq hadiyasidin.

Dostleşingler hediyeler berişib,

Behre tapkan atiyesidin.

Hud cehande etiyae barmu,

Yahşirak dostlik hediyesidin.

Faydalı-akıllı kişilerin hediyesine hediyelerle karşılık vererek dost olun. Zaten dünyada dostluktan daha hayırlı bir hediye var mı?

26.HADİS.

عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا، قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «اطْلُبُوا الْخَيْرَ عِنْدَ حِسَانِ الْوُجُوهِ». رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي التَّارِيخِ الْكَبِيرِ وَالْبَيْهَقِيُّ وَالطَّبَرَانِيُّ.

Aişe radıyallahu anhadan nakledilir: Resulullah sallallahü aleyhi ve sellem buyurdu: "İyiliği güzel yüzlü kişilerden isteyiniz."

Beyhaki, Taberani rivayeti. Buhari "et-Tarih el-Kabir"de nakletmiş.

Eyki, bir ishda hojating bo'lsa,	*Eyki,bir işde haceting bolse,*
Yaxshi yuzluqdin ista baxshoyish.	*Yahşi yuzlukdin iste bahşayiş.*
Toki baxshoyishidin avvalroq	*Taki bahşayişdin evvelrak*
Ko'rmagidin yetushgay osoyish.	*Kormedigin yetuşgey asayiş.*

Ey insan! Eğer bir işte yardıma ihtiyacın olsa, güzel yüzlü olan kişiden yardım iste. Taki o sana merhamet etmeden önce onun yüzüne bakmak sana rahatlık versin.

27.HADİS.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «زُرْ غِبًّا تَزْدَدْ حُبًّا». رَوَاهُ الْحَاكِمُ وَالطَّبَرَانِيُّ وَالْبَزَّارُ.

Ebu Hureyre radıyallahu anhdan nakledilir:

Resulullah sallallahü aleyhi ve sellem buyurdu: Ara-sıra ziyarette bulun ki sevgi artsın (daha çok sevilesin)."

Hakim, Taberani ve Bezzar rivayeti.

Bir-birin do'stlar agar gah-gah,	*Bir-birin dostlar eger garh-gah,*
Ko'rsalar, do'stluq o'lur g'olib.	*Korseler, dostluk olur ğalib.*
Shavqdin ixtilot o'lur matlub,	*Şevkdin ihtilat olur matlub,*
Vasl uchun orzu o'lur tolib.	*Vasl üçun arzu olur talib.*

Arkadaşlar eğer bir birilerini ara-sıra görseler aralarındaki arkadaşlık artar. Sevgi sebebiyle beraber olmak için istekleri oluşur, görüşmeyi temenni ederler.

28.HADİS.

عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «طُوبَى لِمَنْ شَغَلَهُ عَيْبَهُ عَنْ عُيُوبِ النَّاسِ». رَوَاهُ الدَّيْلَمِيُّ وَالْبَيْهَقِيُّ.

Enes radıyallahu anh’tan nakledilir:

Resulullah sallallahü aleyhi ve sellem buyurdu:" Kendi ayıbıyla olan meşguliyeti, kendisini başkasının ayıbıyla meşgul olmaktan alıkoyan kimseye (Tuba) müjde olsun."

Deylemi ve Beyhaki rivayeti.

Tuba'nın ağaç olduğu hakkında Resulullah sallallahü aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: "Tuba cennette bir ağaçtır. Büyüklüğü yüz yıllık yer tutar. Ve cennet elbiseleri de onun tomurcuklarından yapılır." [Ramuz el-Ehadis-2, s. 313/7]

Ey xusho ulki, ayb ko’rmamak ila	*Ey huşha ulki, ayb kormemek ile*
Yuz hunarvar marotibin topqay.	*Yuz hünerver meratidin tapgey.*
Ya’ni o’z aybi pardasi ko’ziga	*Ya'ni oz aybi perdesi kozige*
O’zga el aybi chehrasin yopqay.	*Özge el aybi çehresin yapgey.*

Noksan görmemek ile yüz abidin mertebesini ulaşan kişi ne kadar güzeldir! Yani onun kendi noksan perdesi, başkalarının noksan yüzünü örter. (Kendi ayıbını görmekten başkalarının ayıbını göremez)

29.HADİS.

عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «الْغِنَى الْيَأْسُ مِمَّا فِي أَيْدِي النَّاسِ». رَوَاهُ الطَّبَرَانِيُّ وَابْنُ عَسَاكِرَ.

Abdullah bin Mesut radıyallahu anh’tan nakledilir:

Resulullah sallallahü aleyhi ve sellem buyurdu: "Gerçek zenginlik, insanların elindekilere göz dikmemektir."

Taberani ve İbni Asakir rivayeti.

Boylig’ istar esang el ilgidin	*Baylig ister iseng el ilgidin*
Har na ko’rsang boridin o’l navmid,	*Her ne korseng baridin ol nevmid,*
Bul g’ino, baski, xalqdin kechibon	*Bul ğina, beski, halkdin keçiban*
Tutsang ummid haqdin-o’q jovid.	*Tutseng ummid hakdin-ok cavid*.

Eğer zenginlik istersen, insanların elinde gördüğün her şeyden umutu kes. Zaten halktan umutu kesip, Haktan umut etmek hakiki zenginliktir. Zira sadece O ebedidir.

30.HADİS.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «مِنْ حُسْنِ إِسْلَامِ الْمَرْءِ تَرْكُهُ مَا لَا يَعْنِيهِ». رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَالتِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَهْ.

Ebu Hureyre radıyallahu anhdan nakledilir:

Nebi sallallahü aleyhi ve sellem buyurdu: "Kişinin malayaniyi bırakması Müslümanlığın güzelliklerindendir."

Ebu Davud, Tirmizi ve İbni Mace rivayeti.

Kimki islom ko’zgusida tilar	*Kim ki İslam kozgiside tiler*
Har zamon o’zga bir safo mavjud,	*Her zeman ozge bir sefa mavcud,*
Kechsun ul nav’ borcha ishdinkim,	*Keçsun ul nev' barçe işdinkim*
Tengri rozi emas, ulus-xushnud.	*Tengri razi imes, ulus huşnud.*

Kim daima Müslümanlık gözgüsü tertemiz olmasını isterse, Allah'ın razı olmadığı ve milletin sevmediği her işi terk etsin.

31.HADİS.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَيْسَ الشَّدِيدُ بِالصُّرَعَةِ، إِنَّمَا الشَّدِيدُ الَّذِي يَمْلِكُ نَفْسَهُ عِنْدَ الْغَضَبِ». مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

Ebu Hureyre radıyallahu anhden nakledilir:

Resulullah sallallahü aleyhi ve sellem buyurdu: "Sırtı yere gelmeyen gerçek pehlivan, güreşte rakiplerini yenen değil, öfkelendiği zaman nefsini yenendir."

Buhari ve Müslim rivayeti.

Emas ul pahlavonki o’z qadrin

Bosh uza eltibon nigun qilg’ay.

Pahlavon oni bilki yetsa g’azab

Nafsi ammorani zabun qilg’ay.

İmes ul pehlevan ki oz kadrin

Baş uze iltiban nigun kılgay.

Pehlevan anı bil ki yetse ğazab

Nefsi emmareni zebun *kılgay.*

Rakibini başının üzerinde taşıyıp sonra yere vuran pehlivan değildir. Belki kötülüğü emreden nefsinin üzerine galip olan kişiyi pehlivan olarak bil.

32.HADİS.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لَيْسَ الْغِنَى عَنْ كَثْرَةِ الْعَرَضِ، وَلَكِنَّ الْغِنَى غِنَى النَّفْسِ». مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

Ebu Hureyre radıyallahu anhdan nakledilir:

Nebi sallallahü aleyhi ve sellem buyurdu: "Zenginlik, mal çokluğu değildir. Asıl zenginlik gönül zenginliğidir."

Buhari ve Müslim rivayeti.

Boy emas ulki, mol kasratidin	*Bay imes ulki, mal kesretidin*
Ko’rmagay foqau talab ranjin.	*Kormegey fakeu teleb rencin.*
Oni bilkim, xudoy bermish anga	*Anı bilkim, huday bermiş enge*
Nafsi ammora tarkini ganjin.	*Nefsi emmare terkini gencin.*

Malı çok olduğu için fakirlik ve dilenme kırgınlığını görmeyen kişi zengin değildir. Allah'ın kendisine nefsi emmareyi terk etme hazinesi verdiği kişiyi gerçek zengin diye bil.

33.HADİS.

عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَائِذٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «الْحَزْمُ سُوءُ الظَّنِّ».

Abdurrahman bin Aiz radıyallahu anh'tan nakledilir:

Resulullah sallallahü aleyhi ve sellem buyurdu: "İhtiyat suizandır."

Zehebi ve Sefarini, Hanbeli rivayeti.

Hazm bois durur angaki, mudom	*Hazm bais durur angaki, mudam*
Ishi el sori badgumon o'lg'ay.	*İşi el sari bedgüman olğay.*
Doimo ehtiyot etar angakim,	*Daima ehtiyat eter angakim,*
Kaydlardin hama amon o'lg'an.	*Kaytlerdin heme eman olğan*

İnsanlara karşı daima suizanda olan kişi ihtiyatkâr olur. Tüm hilelerden emin olmak isteyen kişi daima ihtiyatkar olur.

34.HADİS.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «الْعِلْمُ لَا يَحِلُّ مَنْعُهُ». رَوَاهُ الدَّيْلَمِيُّ.

Ebu Hureyre radıyallahu anhdan nakledilir:

Nebi sallallahü aleyhi ve sellem buyurdu: "İlmi engellemek helal değildir."

Deylemi rivayeti.

Ey xiradmand olimeki, sanga	*Ey hiretmend alimeki, senge*
Ilmdin ro'ziy ayladi sone'.	*İlmdin razî eyledi sani'.*
Kishi o'rgansa qilmag'il mahrum,	*Kişi orgense kılmeğil mahrum,*
Yoki naf' olsa bo'lmag'il mone'.	*Yaki nef' alse bolağil mani'.*

Ey akıllı alim! Seni yaratan Zat sana ilim vermiş. Eğer bir kişi öğrenmek isterse, onu mahrum etme veya ilminden istifade etmek isteyen kişiyi menetme.

35.HADİS.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «وَالْكَلِمَةُ الطَّيِّبَةُ صَدَقَةٌ». مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

Ebu Hureyre radıyallahu anhdan nakledilir:

Nebi sallallahü aleyhi ve sellem buyurdu: "Güzel söz bir sadakadır."

Buhari ve Müslim rivayeti.

Yaxshi so’z birla hojat ahlin so’r,	*Yahşi soz birle hacet ehlin sor,*
Bermasang yaxshi <u>to»madin</u> nafaqa.	*Bermeseng yahşi <u>tamedin</u> nafaka.*
Ne uchunkim rasul qavli <u>bilan-</u>	*Ne üçunkim resul kavli bilen.*
Yaxshi so’z bordur uylakim sadaqa.	*Yahşi soz bardur uylakim sadaka.*

Muhtaç olan kişilere güzel yemek vermesen de hiç yoksa güzel söz ile onların halini sor çünkü Resulullah’ın sallallahü aleyhi ve sellemin sözlerine göre, güzel sözde de sadaka verdiğindeki kadar sevap vardır.

36.HADİS.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «كَثْرَةُ الضَّحِكِ تُمِيتُ الْقَلْبَ». رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الْأَدَبِ وَالتِّرْمِذِيُّ وَابْنُ مَاجَهْ وَأَحْمَدُ.

Ebu Hureyre radıyallahu anhdan nakledilir:

Nebi sallallahü aleyhi ve sellem buyurdu: "Fazla gülmek kalbi öldürür."

Tirmizi, İbni Mace, Ahmed rivayeti, Buhari "el-Edeb el-Müfret"te rivayet etmiş.

Asru ko'p kulmakim, o'lar ermish,	*Esru kop külmekim, oler ermiş,*
Zinda dil ko'ngli kulgu kasratidin.	*Zinde dil köngli külgü kersretidin.*
Muni har kimki bildi ko'ngli bila,	*Munı her kim ki bildi köngli bile,*
Kulmagay o'lsa ko'ngli hasratidin.	*Külmegey olse köngli hesretidin.*

Asla fazla gülme ki fazla gülmekten diri kalp ölür. Kim bunu anlarsa, kalbi hasretten ölmek üzere olsa da gülmez.

37.HADİS.

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «الْجَنَّةُ تَحْتَ أَقْدَامِ الْأُمَّهَاتِ». رَوَاهُ السُّيُوطِيُّ وَالْقُضَاعِيُّ.

Enes bin Malik radıyallahu anh'tan nakledilir:

Resulullah sallallahü aleyhi ve sellem buyurdu:" Cennet anneler ayakları altındadır."

Suyuti ve Kudai rivayeti.

Onalarning oyog'i ostidadur	*Anelerning ayağı astidedur*
Ravzai jannatu jinon bog'i.	*Ravzai cennetu cinan bağı.*
Ravza bog'i visolin istar esang,	*Ravza bağı visalin ister iseng,*
Bo'l onaning oyog'i tufrog'i.	*Bol anening ayağı tufrağı.*

Cennet bahçeleri annelerin ayakları altındadır. Eğer cennet bahçesini istersen annenin ayağının toprağı ol!

İbni Mace ve Taberani rivayetinde Nebi sallallahü aleyhi ve sellem cihada katılmak için gelen kişiden: "Annen var mı? (hayatta mı?)" diye sordu. "Evet" deyince, "Öyleyse ondan ayrılma, zira cennet onun ayağının altındadır" buyurdu. (Nesâî, Cihâd, 25)

38.HADİS.

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «الْبَلَاءُ مُوَكَّلٌ بِالْقَوْلِ». رَوَاهُ الصَّنْعَانِيُّ وَالْقُضَاعِيُّ وَالسُّيُوطِيُّ. وَرَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي الْأَدَبِ وَابْنُ أَبِي شَيْبَةَ فِي مُصَنَّفِهِ عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ مَوْقُوفًا.

Enes bin Malik radıyallahu anh'tan nakledilir:

Resulullah sallallahü aleyhi ve sellem buyurdu: "Bela söze bağlıdır."

San'ani, Kuzai ve Suyuti rivayeti. Bu manadaki hadisi Buhari "el-Edeb"te, İbni Ebu *Şeybe "Musennef"te rivayet etmiş.*

Dedi ko'p so'zlagan xato ko'p etar,	*Dedi köp sozlegen heta köp eter,*
Ulki derlar ani valiyulloh.	*Ulki derler ani veliyullah.*
Har balokim yetar-erur so'zdin,	*Her belakim yeter-erur sözdin,*
Buyla hukm ayladi nabiyulloh.	*Buyle hükm eyledi Nebiyullah.*

İnsanların Allah'ın dostu diye bildiği bir zat buyurmuş: Kim çok konuşursa yanlışı da çoğalır. Her ne bela gelirse, söz sebebiyle gelir. Nebiyullah sallallahü aleyhi ve sellem böyle buyurmuş.

39.HADİS.

عَنْ عَبْدِ اللهِ بن مَسْعُودٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «النظرةُ سَهمٌ مَسمومٌ من سِهامِ إبليسَ ، مَن تَركَها مِن مَخافَتِي ؛ أَبدلْتُه إيمانًا يَجِدُ حَلاوَتَه في قَلبِه ». رَوَاهُ الْحَاكِمُ وَالطَّبَرَانِيُّ.

Abdullah bin Mesut radıyallahu anh’tan nakledilir:(Harama) bakmak şeytanın zehirli oklarından bir oktur. Kim benden korktuğundan dolayı onu terk ederse, o günahın yerini iman ile değiştiririm ki, onun tatlılığını kalbinde hisseder

Hakim ve Taberani rivayeti.

Solma ko’z kimsa bo’lsa nomahram,	*Salme köz kimse bolse namehrem,*
Garchi nafsing topar nazorada sud,	*Gerçi nefsing taper nezarede sud,*
Ki nazarkim harom-shaytonning	*Ki nezerkim heram-şeytanning*
Novakidur va lek zahrolud.	*Navekidur ve lek zehralud.*

Namahreme bakma! Bakmaktan nefsin lezzet alsa da harama bakmak şeytanın okudur. Sadece oku değil belki zehirli okudur.

40.HADİS.

عَنْ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «لَا يَشْبَعُ الْمُؤْمِنُ دُونَ جَارِهِ». رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالْحَاكِمُ.

Ömer radıyallahu anh'tan nakledilir:

Nebi sallallahü aleyhi ve sellem buyurdu: "Komşusu aç iken, müminin tok dolaşması yakışık almaz."

Ahmet ve Hakim rivayeti.

Kimki mo'min durur qachon chidag'ay	*Kim ki mo'min durur kaçan çidağay*
Kim o'zi to'qu qo'shni bo'lg'ay och.	*Kim o'zi toku koşnı bolğay aç.*
Anga dog'i kerak yetursa nasib,	*Ange daği kerek yeturse nesib,*
Xonida gar qulochu xohi umoch.	*Hânide ger kulaçu hahi umaç.*

Kişi mümin ise kendisi tok iken komşusunun aç olmasına nasıl tahammül eder? Belki sofrasında kulaç (küçük ekmek) dahi olsa veya umaç (hamur yemeği) dahi olsa! Komşuna onları ikram etmesi gerekir.

Hatime

Eyki, shaxsingni xoliqi fattoh	*Eyki, şehsingni Halıkı Fettah*
Dedi: «Xammartu arba’ina saboh»,	*Dedi: Hemmertu erbaine sebah"*

Fettah, Halık olan Zat'ın “Kırk sabah hamur yaparak yarattım” dediği ey insan!

Erur ul arba’ining avvali hol,	*Erur ul erbaining evveli hal,*
Ayla bu «Arba’in» bila a’mol,"	*Eyle bu "Erbain " bile a'mal*

O erbain (kırk sabah) senin evvelki halin idi. Şimdi bu “Erbain” (kırk hadis) ile amel et.

Ki bu nav’ ikki «Arba’in» mavjud	*Ki bu nev' ikki "Erbain" mevcud*
Bo’lsa, shoyadki topqasen maqsud.	*Bolsa, şayedki tapkasen maksud.*

Tâki bu tür iki “Erbain” vardır, umulur ki maksuda erişirsin.

Yetsa maqsud muddao birla	*Yetse maksud müddea birle*
Meni yod etgasen duo birla	*Meni yad etsegen dua birle*
Ki, Navoiyg’a ul duo yetgay,	*Ki, Nevai'ğe ul dua yetgey,*
Bulbuli ruhig’a navo yetgay.	*Bulbuli ruhiğe neva yetgey.*

Eğer maksuduna erişirsen bana dua ederek hatırla ki, bu dua Nevai’ye ulaşıp onun ruhuna neva ulaştırsın.

و الحمد لله علي توفيق هذا الأربعين, و الصلاة و السلام علي نبينا محمد و علي آله الطيبين الطاهرين و سلمنا تسليماً كثيراً.

Bu “Erbain”e muvaffak ettiği için Allah’a hamd olsun, Peygamberimiz Muhammed'e ve O'nun temiz ailesine salat ve selamlar olsun! Onlara çok çok selamlar olsun!

Eser bitti.